

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри теорії і методики фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента

Трачука Сергія Васильовича

на дисертаційну роботу Муса Джаміль Салім Алсарайрех
«Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців творчих спеціальностей у процесі фізичного виховання», подану на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (01
Освіта/Педагогіка)

Актуальність обраної теми. Стан і рівень фізичної підготовки здобувачів вищої освіти останніми роками є предметом пильної уваги і серйозної турботи фахівців. Низький рівень загальної фізичної підготовки, слабка рухова активність, відсутність постійних фізичних навантажень негативно відображаються на стані здоров'я студентської молоді.

Незважаючи на широку поширеність творчих спеціальностей, в системі підготовки фахівців ще не приділяється належної уваги характеристиці трудової психофізіологічної сфери, найкращому обґрунтуванню професійної спрямованості фізичного виховання. Ось чому є актуальними дослідження психофізіологічних особливостей професійної діяльності працівників творчого профілю і впливу різних засобів фізичної культури і спорту на розвиток професійно значущих рухових якостей і психофізіологічних властивостей особи, на формування мотивації до здорового способу життя і професійної майстерності.

Враховуючи зазначене вище, слід вказати на своєчасність і актуальність наукового дослідження Муса Джаміль Салім Алсарайрех формування професійно-значущих рухових якостей в професійно-прикладній фізичній підготовці майбутніх фахівців творчих спеціальностей у процесі фізичного виховання.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр., за темою 2.19 «Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» (номер державної реєстрації 0116U001627) та плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 роки за темою. 2.9 «Мобілізація особистісного ресурсу суб'єктів спортивної діяльності засобами психолого-педагогічного супроводу» (номер державної реєстрації 0121U108290).

Роль автора, як співвиконавця, полягала у розробці та обґрунтуванні програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування професійно-значущих рухових якостей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю обстежених, обраною методикою організації педагогічного експерименту. Отримані дисертантом наукові положення та висновки підтверджені шляхом математичної обробки та статистичного аналізу, що забезпечує їх обґрунтованість і достовірність.

Результати дисертаційної роботи і їх об'єктивність, ґрунтуються на достатній кількості дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу валідних методів, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики. Результати дослідження демонструють чітку логіку викладу матеріалу та послідовність виконання наукового пошуку. Висновки базуються на змісті дисертаційної роботи і розкривають визначені завдання, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву. Дисертація характеризується ґрунтовним розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до їх висвітлення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертантом уперше: встановлені теоретичні передумови можливості

вдосконалення професійно значущих психофізіологічних властивостей та рухових якостей студенток з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності (дизайн) в процесі фізичного виховання; науково обґрунтовано кількісно-якісний склад засобів професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх спеціалістів-дизайнерів; експериментально доведено значущість складових програми з фізичного виховання з урахуванням професійних особливостей на корекційний вплив психофізіологічних властивості студенток-дизайнерів; доведено, що фізичне виховання студенток за експериментальною програмою має вплив на психоемоційний стан, мотивацію, щодо збільшення інтересу та потреб у руховій активності і організації фізкультурно-спортивної діяльності в цілому.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування професійно-значущих рухових якостей. Отримані результати дослідження сприяють підвищенню рівня загальної фізичної підготовленості, а також рівня розвитку професійно-значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей студенток, які навчаються за фахом “Дизайн”, шляхом оптимізації процесу фізичного виховання, відповідно до сучасних вимог, що пред’являються до майбутньої професійної діяльності.

Основні положення, висновки та результати дослідження впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну, що підтверджено відповідними актами впровадження (акт впровадження від 10 січня 2022 р.).

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структура роботи має логічну єдність. Зміст роботи (анотація, вступ, п’ять розділів, висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатки) представлено з урахуванням сучасних вимог.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження і формулюється наукове завдання; вказується зв’язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; розкривається науковий апарат дослідження: мета, завдання,

об'єкт, предмет, методи дослідження; визначаються наукова новизна, практична значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи. У першому розділі представлено проблеми методичного забезпечення та спрямованості занять з розвитку професійних рухових якостей та психофізіологічних властивостей студентів творчих спеціальностей в процесі фізичного виховання. Аналіз наукової літератури дозволив виявити ступінь вивченості проблеми і представити професіограму та професійно значущі якості дизайнерів. На основі аналізу даних спеціальної літератури представлено вікові психофізіологічні особливості контингенту студентів-дизайнерів та Особливості розвитку спеціальних фізичних якостей студентів творчих професій на заняттях з професійно-прикладної фізичної підготовки.

Здобувач на основі системного аналізу та узагальнення інформації фахової наукової літератури доходить висновку, що до числа маловивчених відносяться питання професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування професійно-значущих рухових якостей. Потребують розробки педагогічні умови формування професійно-значущих рухових якостей майбутніх фахівців творчих спеціальностей. Не розкриті питання реалізації практичних рекомендацій щодо удосконалення професійно значущих рухових навичок та психофізіологічних показників майбутніх дизайнерів.

Тому метою дослідження стало теоретичне обґрунтування та розробка програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування професійно-значущих рухових якостей та визначення організаційно-методичних умов її впровадження.

У дисертації детально проаналізовано роботи вітчизняних і зарубіжних вчених. Їхнє глибоке вивчення й аналіз дозволили автору досягти такого рівня наукових узагальнень, який носить об'єктивний характер. Цінну складову частину роботи становить ретельно підібрана до дисертаційної роботи бібліографія. Список використаних джерел складається з 293 найменування.

У другому розділі автор висвітлює питання організації дослідження, описує методи дослідження.

Слід зазначити, що достатньо обґрунтовано і кваліфіковано використано дисертантом обрані для дослідження методи, подано відомості про контингент обстежених здобувачів вищої освіти та етапи дослідження. Для їх вибору дисертант керувався загальнонауковими принципами проведення комплексних досліджень, які взаємодоповнюють один одного та забезпечують можливість комплексного пізнання предмета дослідження.

Для реалізації поставлених у дисертаційній роботі мети і завдань автор використовував комплекс взаємообумовлених та взаємодоповнюючих сучасних валідних методів дослідження: теоретичний аналіз, синтез, порівняння та зіставлення; порівняння, класифікація, узагальнення; діагностування (опитування – анкетування, бесіда; спостереження – педагогічне спостереження, самоспостереження; тестування); педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний етапи); методи математичної статистики.

У третьому розділі з метою визначення доцільності та передумов впровадження програми з фізичного виховання для студенток творчих професій з елементами професійно-прикладної фізичної підготовки проведено констатувальний педагогічний експеримент. Проведений автором аналіз змін показників рівня розвитку професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей студенток-дизайнерів дозволив встановити особливості рухового і психомоторного компонентів у професійній діяльності сучасних дизайнерів та визначити рівень загальної фізичної підготовленості та здоров'я студентської молоді. Виявлено професійно значущі рухові якості та психофізіологічні властивості у студенток-дизайнерів.

Проведені дослідження динаміки і рівня розвитку професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей, здоров'я і фізичного стану студенток-дизайнерів 1-4 курсів демонструють зниження рівня розвитку кінестетичних, реагуювальних, орієнтаційних якостей, здатності до збереження рівноваги в процесі навчання у ЗВО з 1 до 4 курсів.

В ході констатувального експерименту виявлено, що професійно значущим руховими якостями є: кінестетичні, реактувальні та орієнтаційні, про що свідчить кореляційний аналіз, що враховує характер, кількість і міру тісноти взаємозв'язків рухових якостей та психофізіологічних властивостей з професійними вміннями. Значущість цих рухових якостей та психофізіологічних властивостей для подальшої професійної діяльності підтвердила професіограма дизайнера, яка була досліджена. Отримані результати констатувального експерименту є основою при розробці методики вдосконалення професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей для студенток-дизайнерів.

Результати констатувального експерименту, що представлені у третьому розділі, були враховані здобувачем при складанні програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування професійно-значущих рухових якостей.

У четвертому розділі здобувачем обґрунтовано та розроблено програму програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей та визначено організаційні та методичні умови її впровадження. Дані констатувального педагогічного експерименту дисертантом було покладено в основу обґрунтування програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей та критеріїв її оцінювання.

Розроблена здобувачем програма занять включала найбільш ефективно співвідношення обсягів засобів традиційної загальної фізичної підготовки, передбаченої програмою з фізичного виховання для ЗВО і професійно-прикладної фізичної підготовки.

У зв'язку з цим були розроблені три варіанти експериментальної програми, які відрізнялися між собою різним співвідношенням засобів загальної фізичної підготовки і ППФП. У основу їх побудови були покладені наступні підходи: 1. Облік рекомендацій традиційної програми з фізичного виховання для ЗВО: а) до розподілу загального обсягу годин у навчальному році, в семестрі, тижні, в одному занятті; б) до складу засобів і методів

загальної фізичної підготовки (ЗФП). 2. Побудова ЗФП повинна здійснюватися на основі заздалегідь розробленого плану-графіку з урахуванням погодних умов і матеріально-технічного забезпечення навчального процесу.

ППФП для трьох експериментальних груп здійснювалася з перерозподілом заданих обсягів навантаження на користь професійно значущих фізичних якостей і психофізіологічних властивостей.

Дослідження проводилось на базі Київського національного університету технологій та дизайну. До перетворювального педагогічного експерименту було залучено 70 студенток основного відділення, жіночої статі у віці 17-18 років.

Порівняльному аналізу піддавалися результати трьох експериментальних ($EG_1=16$ осіб, $EG_2=17$ осіб, $EG_3=19$ осіб) і однієї контрольної групи (КГ=18 осіб).

План-графік передбачав на навчальний рік 56 навчальних годин, по 2 години в тиждень. Загальний обсяг навантаження розподілявся таким чином:

- ЗФП - група EG_1 - 42 години (75%), група EG_2 - 28 годин (50%), групу EG_3 - 14 годин (25%), контрольна група (КГ) - 56 годин (100%);
- ППФП - група EG_1 - 14 годин (25%), групу EG_2 - 28 годин (50%), групу EG_3 - 42 години (75%), контрольна група (КГ) - 0 годин (0%).

Результати, проведеного здобувачем, перетворювального експерименту свідчать що у студенток групи EG_1 реалізація інноваційної програми із 25% засобів ППФП привела до позитивних змін більшого числа показників у порівнянні з контрольною групою. Так, сталося статистично достовірне поліпшення 60% показників ЗФП. У психофізіологічних показниках спостерігалися більш виражені зміни: у студенток цієї групи за період експерименту сталося поліпшення 45% показників.

Кореляційний аналіз взаємозв'язків професійно значущих рухових якостей із психофізіологічними показниками свідчить про значну міру значущості для професії дизайнерів наступних якостей: орієнтаційних, диференційних, кінестетичних, реагуювальних. Наведені результати дослідження свідчать про ефективність запропонованої автором програми професійно-

прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей та організаційно-методичних умов її реалізації і впровадження.

У п'ятому розділі узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. Отримано наукові дані, зокрема ті, які набули подальшого розвитку, підтвердили і доповнили наявні та абсолютно нові наукові дані. Робота містить нові тези і положення, значна частина яких обґрунтована, а інші окреслюють шляхи подальших досліджень.

Дисертантом показано вміння логічно аналізувати, узагальнювати й зіставляти власні наукові результати з даними, наявними у джерелах фахової літератури, й критично їх оцінювати. На основі виконання поставлених у роботі завдань і отриманих результатів автор формулює висновки, які узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи, і дозволяють судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. В цілому, за змістом дисертаційної роботи, слід зазначити її чітку, логічну побудову, яка повністю відображає шляхи досягнення сформульованих автором цілей і виконання заявлених завдань.

Матеріал дисертації викладено послідовно, стиль викладення науковий, чіткий і лаконічний. Дисертація орфографічно та стилістично витримана на належному рівні. Застосована в роботі наукова термінологія є загально визнаною, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах та представлено в тезах на науково-практичних конференціях різного рівня. В опублікованих наукових роботах зі співавторами та самостійно, дисертант виконав експериментальну частину дослідження та проаналізував отримані результати. За матеріалами дисертації опубліковано 9 наукових праць: серед яких 4 статті опубліковано у наукових

фахових виданнях України за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, 4 публікацій апробаційного характеру, 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. В цілому, суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи Муса Джаміль Салім Алсарайрех немає. Серед незначних недоліків слід відмітити:

1. В 2 розділі представлено досить широкий банк тестових вправ для оцінки рівня фізичної підготовленості, функціонального стану, психофізіологічних властивостей; професійно значущих рухових якостей, в той же час доцільно було б акцентувати увагу в практичних рекомендаціях, які саме тестові вправ доцільно використати в якості контролю за рівнем психофізіологічної підготовленості студенток-дизайнерів.

2. У четвертому розділі роботи автором представлена програма з професійно-прикладної фізичної підготовки де визначено варіанти співвідношення обсягів засобів ЗФП і ППФП на заняттях з фізичного виховання, потребують більшої деталізації наступні складові: блоки вправ на розвиток кінестетичних якостей; блоки вправ на розвиток орієнтаційних якостей; блоки вправ на розвиток реагувальних якостей; блоки вправ на розвиток диференційних якостей і їх комбінації.

3. У тексті роботи зустрічаються поодинокі стилістичні та орфографічні помилки. Ці зауваження не носять принципового характеру та не зменшують її наукову та практичну цінність роботи.

При рецензуванні дисертаційної роботи виникло також декілька запитань:

1. Наскільки при впровадженні до програми з фізичного виховання компонентів ППФП, виходячи з особливостей майбутньої професійної діяльності, враховувався інтерес і потреби у фізкультурно-спортивній діяльності здобувачів вищої освіти.

2. Серед критеріїв ефективності запропонованої Вами програми є розвиток наступних якостей: орієнтаційні якості, диференційні якості,

кінестетичні якості, реагувальні якості. Чому саме дані критерії покладено в основу оцінки ефективності програми?

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Муса Джаміль Салім Алсарайрех «Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців творчих спеціальностей у процесі фізичного виховання», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Муса Джаміль Салім Алсарайрех заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Національного університету фізичного
виховання і спорту України, к.фіз.вих.,
доцент

 С.В.Трачук

підпис Трачука С.В. засвідчує

Вчений секретар Національного
університету фізичного
виховання і спорту України

 Г.С.Машеренкова

